

اعمال خیر

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
موسسه آموزش عالی شهید اشرفی اصفهانی
شهید اشرفی اصفهانی

وزارت علوم تحقیقات و فناوری مؤسسه می آموزش عالی شهید اشرفی اصفهانی گروه حقوق

پایان نامه برای دریافت درجه‌ی کارشناسی ارشد (M.A.)

گرایش حقوق جزا و جرم‌شناسی

موضوع

بررسی قتل غیراهل کتاب در فقه و حقوق

موضوعه

استاد راهنما

دکتر محمود المیر

استاد مشاور

دکتر سید مهدی نقوی

نگارش

سمیرا انصاری

پاییز ۱۳۹۱

وزارت علوم تحقیقات و فناوری
مؤسسه آموزش عالی شهید اشرفی اصفهانی
شهر اشرفی اصفهانی

وزارت علوم تحقیقات و فناوری

مؤسسه آموزش عالی شهید اشرفی اصفهانی

گروه حقوق

گرایش جزا و جرم‌شناسی

تأییدیه‌ی اعضای هیأت داوران حاضر در جلسه‌ی دفاع از پایان‌نامه کارشناسی ارشد

اعضای هیأت داوران نسخه‌ی نهایی پایان‌نامه‌ی خانم سمیرا انصاری تحت عنوان بررسی قتل غیراهل کتاب در فقه و حقوق موضوعه را از نظر فرم و محتوا بررسی نموده و پذیرش آن را برای تکمیل درجه‌ی کارشناسی ارشد پیشنهاد می‌کنند.

اعضای هیأت داوران	نام و نام خانوادگی	رتبه علمی	امضاء
۱- استاد راهنما	دکتر محمود مالمیر		
۲- استاد مشاور	دکتر مهدی نقوی		
۳- استاد داور	دکتر صابر پورعجم		
۴- استاد داور	دکتر محمدرضا شادمانفر		
۵- مدیر گروه	دکتر محمدرضا شادمانفر		

سپاس خدای را که هر چه دارم از اوست

سپاسگذار کسانی هستم که سرآغاز تولد من هستند؛ از یکی زاده می‌شوم و از دیگری جاودانه؛
استادی که سپیدی را بر تخته سیاه زندگیم نگاشت و پدری که تار مویی از او به پای من سیاه نماند؛
مادری که سجده‌ی ایثارش گل محبت را در وجودم پروراند و همسری که عاشقانه سوخت تا
گرمابخش وجود و روشنگر راهم باشد.

چکیده

حکم مجازات در قصاص، دیات و تعزیرات غیرمسلمان در ابواب فقهی احکام متفاوتی دارد که در این پایان نامه به مباحث مربوط به قصاص و دیات خواهیم پرداخت. در باب قصاص بیشتر فقهای اسلام اعم از شیعه و سنی معتقد به عدم قصاص مسلمان در مقابل کافر هستند؛ و در باب دیات نیز، دیه‌ای که برای قتل کافر ذمی تعیین می‌شود، کمتر از دیه‌ی مسلمان است. لازم به ذکر است که در مورد عدم قصاص غیرمسلمان، بین تمامی مذاهب به جز فقه حنفی، اتفاق نظر وجود دارد. به طور کلی می‌توان قاعده‌ای را برای فهم مجازات قاتل در قتل ذکر کرد و آن این است که اعلی از نظر دین در قبال ادنی قصاص نمی‌شود. با وجود این موضوع اختلافی یعنی تفاوت کیفر مسلمان و کافر در مجازات قصاص، در سال‌های اخیر طرحی ارائه گردید در خصوص برابری دیه‌ی مسلمان و اقلیت‌های دینی که مورد تصویب مقنن قرار گرفت. لذا نیاز به بررسی و تأمل بیشتر درباره‌ی این موضوع ضروری فقه اسلام - مجازات قتل غیراهل کتاب - احساس می‌شود تا به ارائه‌ی راه‌حل مناسب در این زمینه بیانجامد.

کلید واژگان: قصاص - مسلمان - کافر - دیه - قتل

فهرست مطالب

مقدمه.....	۱
۱- بیان مسأله.....	۴
۲- سابقه و پیشینه.....	۴
۳- ضرورت انجام تحقیق.....	۵
۴- سؤالات.....	۶
۵- فرضیات.....	۶
۶- اهداف تحقیق.....	۶
۷- روش‌ها و کاربردهای تحقیق.....	۷
۸- ساماندهی تحقیق.....	۷
فصل اول- مقوله‌ی کفر در اسلام.....	۸
بخش اول- کفر.....	۹
گفتار اول- کفر در لغت.....	۹
گفتار دوم- کفر در مفهوم اصطلاحی.....	۱۰
گفتار سوم- کفر در اصطلاح حقوق‌دانان.....	۱۱
گفتار چهارم- کفر در آیات و روایات و احادیث.....	۱۲
بخش دوم- کافر و اقسام آن.....	۱۳
مبحث اول- تقسیم کفار به اعتبار دین.....	۱۳
گفتار اول- اهل کتاب.....	۱۴
۱- یهود.....	۱۵
الف- عنانیه.....	۱۵
ب- عیسویه.....	۱۶
ج- مقاربه و یودعانیه.....	۱۶
د- سامره.....	۱۶

۱۶	۲- مسیحیت.....
۱۶	الف- کاتولیک.....
۱۷	ب- ارتدوکس.....
۱۷	گفتار دوم- مشتهین.....
۱۷	۱- مجوس.....
۱۸	۲- صائین.....
۱۹	گفتار سوم- مشرک.....
۱۹	مبحث دوم- تقسیم کفار از لحاظ آثار و نتایج مترتب بر آن.....
۲۰	گفتار اول- کافر مستقل.....
۲۰	۱- کافر اصلی.....
۲۰	۲- کافر مرتد.....
۲۱	الف- مرتد فطری.....
۲۲	ب- مرتد ملی.....
۲۳	گفتار دوم- کافر تبعی.....
۲۳	۱- قاعده‌ی اشرف‌الابوین.....
۲۴	۲- ولدالزنا.....
۲۶	بخش سوم- دارالاسلام و دارالکفر.....
۲۶	گفتار اول- تعریف دارالاسلام و دارالکفر.....
۲۷	گفتار دوم- ساکنان دارالاسلام و دارالکفر.....
۲۷	۱- قرارداد ذمه.....
۲۸	۲- اهل ذمه.....
۳۰	فصل دوم- بررسی قتل غیرمسلمان.....
۳۱	بخش اول- بررسی مفهوم قتل.....
۳۲	مبحث اول- پیشینه‌ی قتل در قانون مجازات اسلامی.....
۳۲	گفتار اول- قتل عمد.....
۳۲	گفتار دوم- قتل در حکم عمد.....

گفتار سوم- قتل شبه عمد	۳۲
گفتار چهارم- قتل غیر عمدی	۳۳
مبحث دوم- تقسیم‌بندی قتل از دیدگاه قانون مجازات اسلامی	۳۳
گفتار اول- قتل عمد	۳۴
۱- شرایط قاتل	۳۵
الف- عامد بودن قاتل	۳۵
ب- قاتل پدر مقتول نباشد	۳۵
ج- عدم شبهه در عمد بودن	۳۵
د- قاتل مکره نباشد	۳۵
۲- شرایط مقتول	۳۵
الف- مقتول باید محقون‌الدم یا معصوم‌الدم باشد	۳۵
گفتار دوم- قتل شبه‌عمد	۳۹
گفتار سوم- قتل خطای محض	۳۹
گفتار چهارم- قتل در حکم شبه‌عمد:	۳۹
۱- اقسام قتل در حکم شبه‌عمد	۴۰
الف- قتل عمدی در حکم شبه‌عمد	۴۱
ب- قتل خطایی در حکم شبه‌عمد	۴۲
مبحث سوم- تقسیم‌بندی قتل در فقه امامیه	۴۴
گفتار اول- قتل عمدی	۴۴
گفتار دوم- قتل شبه‌عمد	۴۴
گفتار سوم- قتل خطای محض	۴۵
بخش دوم- بررسی صورت‌های مختلف قتل غیرمسلمان	۴۶
مبحث اول- قتل غیرمسلمان توسط غیرمسلمان	۴۸
گفتار اول- قاتل و مقتول هردو ذمی باشند	۴۹
۱- قاتل و مقتول، هردو ذمی و دارای کیش یکسان باشند	۴۹
۲- قاتل و مقتول هردو ذمی و دارای دو کیش متفاوت باشند	۵۰

۵۱	گفتار دوم- قاتل ذمی و مقتول غیرذمی باشد
۵۱	۱- مقتول مستأمن باشد
۵۲	۲- مقتول، مرتد باشد
۵۳	۳- مقتول، کافر حربی باشد
۵۴	گفتار سوم- قاتل، غیرذمی و مقتول، ذمی باشد
۵۴	گفتار چهارم- قاتل و مقتول هر دو غیرذمی باشند
۵۵	مبحث دوم- قتل غیرمسلمان توسط مسلمان
۵۵	گفتار اول- قتل غیرمسلمان ذمی توسط مسلمان
۵۸	گفتار دوم- قتل غیرمسلمان غیرذمی توسط مسلمان
۵۹	مبحث سوم- قتل شبه عمد غیرمسلمان
۵۹	مبحث چهارم- قتل خطایی غیرمسلمان
۵۹	مبحث پنجم- معاونت در قتل غیرمسلمان توسط غیرمسلمان
۶۰	بخش سوم- قصاص
۶۱	گفتار اول- پیشینه قصاص
۶۱	گفتار دوم- تعریف قصاص
۶۳	گفتار سوم- اقوال فقها
۶۴	۱- فقه امامیه
۶۵	۲- فقه عامه
۶۵	گفتار چهارم- قصاص مسلمان در برابر کافر از دیدگاه قرآن کریم
۶۶	گفتار پنجم- جنایت بر نفس
۶۶	۱- دلایل قائلین به قصاص
۶۷	۲- دلایل قائلین به عدم قصاص
۶۷	الف- قرآن
۶۸	ب- سنت
۷۱	ج- اجماع
۷۱	۳- نقد و بررسی دلایل قائلین به عدم قصاص

الف- نقد استناد به آیه نفی سبیل.....	۷۱
ب- نقد استناد به سنت.....	۷۳
ج- نقد استناد به اجماع.....	۷۶
بخش چهارم- پیشینه دیه و تبیین مفهوم آن	
مبحث اول- پیشینه دیه.....	۷۹
گفتار اول- جایگاه دیه در بین یهود و نصاری.....	۸۰
۱- نمودهای دیه در تورات.....	۸۰
مبحث دوم- مفهوم دیه.....	۸۱
گفتار اول- مفهوم لغوی دیه.....	۸۱
گفتار دوم- مفهوم اصطلاحی دیه.....	۸۲
۱- دیدگاه فقهای امامیه.....	۸۲
۲- دیدگاه فقهای عامه.....	۸۳
الف- شافعی.....	۸۳
ب- حنبلی.....	۸۳
ج- مالکی.....	۸۳
۳- دیه از منظر حقوق دانان.....	۸۳
الف- در صورت ترازی مجنی علیه و مجرم.....	۸۳
ب- در صورت عدم رعایت مجازات مناسب با جرم.....	۸۳
ج- در موارد مذکور در قانون.....	۸۴
گفتار سوم- دیه‌ی غیرمسلمان ذمی.....	۸۴
گفتار ششم- دیه‌ی ولدالزنا.....	۸۷
مبحث سوم- مرتدین و بررسی دیه آنها	
گفتار اول- حقیقت، شرایط تحقق و آثار ارتداد.....	۹۰
۱- حقیقت ارتداد.....	۹۰
۲- شرایط تحقق ارتداد.....	۹۰
الف) بلوغ.....	۹۰

ب) عقل.....	۹۱
ج) اختیار.....	۹۲
د) قصد.....	۹۲
گفتار دوم- بررسی دیه‌ی مرتد.....	۹۲
۱- بررسی ابعاد مجازات مرتد.....	۹۲
۲- بررسی دیه مرتد.....	۹۳
مبحث چهارم- بررسی دیه کفار حربی.....	۹۵
گفتار اول- دیه‌ی کفار حربی.....	۹۵
۱- بررسی اقوال فقها.....	۹۵
مبحث پنجم- بررسی دیه‌ی جاهلین قاصر.....	۹۶
گفتار اول- دیدگاه فقهای اهل سنت.....	۹۷
مبحث ششم- بررسی دیه‌ی کافر معاهد.....	۹۷
مبحث هفتم- مسئول پرداخت دیه.....	۹۹
نتیجه‌گیری.....	۱۰۰
فهرست منابع و مآخذ.....	۱۰۵
Abstract	۱۱۳

مقدمه

یافتن جامعه‌ای یک‌دست که همه‌ی شهروندان آن دین و نژادی یکسان داشته باشند، در حال حاضر امری غیرممکن است و جوامع همواره دارای گروه‌هایی با دین و نژاد متفاوت از اکثریت شهروندان هستند. وجود چنین اقلیت‌هایی، گاهی باعث بروز جور و ستم و تبعیض و نیز اعمال غیرانسانی نسبت به آن‌ها می‌شود؛ که نمونه‌ی برجسته‌ی آن کشتار مسلمانان بوسنیایی به‌وسیله‌ی صرب‌ها به دلیل دین متفاوتشان و کشتار کردها توسط صدام حسین است، همین امر باعث به تکاپو افتادن بشر، جهت جلوگیری از بروز چنین تراژدی‌هایی شده که به وجود آمدن سازمان‌های مختلف حقوق بشری در کنار به رسمیت شناختن حداقل حقوق انسانی برای تمامی افراد بشر، جدای از دین یا نژادشان در قالب بیانیه‌های گوناگون هم‌چون اعلامیه‌ی جهانی حقوق بشر، از نمونه‌های برجسته‌ی چنین تکاپویی است. (ماده‌ی دو اعلامیه‌ی جهانی حقوق بشر مقرر می‌دارد که: هرکس می‌تواند بی‌هیچ‌گونه تمایزی به‌ویژه از حیث نژاد، رنگ، جنس، زبان، دین، عقیده‌ی سیاسی یا هر عقیده‌ی دیگر و هم‌چنین منشأ ملی یا اجتماعی، ثروت، ولادت یا هر وضعیت دیگر از تمام حقوق و همه‌ی آزادی‌های ذکر شده در این اعلامیه بهره‌مند گردد...) جوامع اسلامی امروزی نیز از این قاعده مستثنا نیست و همواره دارای اقلیتی غیرمسلمان هستند. این پدیده (وجود اقلیت غیرمسلمان در جامعه‌ی اسلامی)، پدیده‌ای مختص به زمان حال نیست، بلکه از همان اولین روزهای تشکیل حکومت اسلامی

توسط پیامبر اکرم (ص) در مدینه وجود داشته است (قراردادهایی که با یهودیان ساکن در اطراف مدینه بسته شد، مؤید این نظر است)، و با گسترش مرزهای حکومت اسلامی، مسئله‌ی غیرمسلمانان در جامعه‌ی اسلامی و شیوه‌ی تعامل با آن‌ها اهمیتی دو چندان پیدا کرد؛ که شکل‌گیری مفاهیمی هم‌چون قرارداد ذمه از نتایج این امر بود. اختصاص بخش‌هایی از کتب فقهی به چگونگی پیوند و رابطه با غیرمسلمانان ساکن در جامعه‌ی اسلامی نیز به نوبه‌ی خود، نشان از قدمت و اهمیت این مسئله در اسلام دارد. اساس پیوند و رابطه با غیرمسلمانان، در کلام خداوند متعال است که می‌فرماید: «خداوند شما را از کسانی که با شما در (کار) دین نجنگیده‌اند و شما را از خانه‌هایتان بیرون نکرده‌اند، باز نمی‌دارد که به آنان نیکی کنید و در حق آنان به داد رفتار کنید. بی‌گمان خداوند، دادگران را دوست دارد. تنها شما را از کسانی که در (کار) پشتیبانی کرده‌اند، بازمی‌دارد، از آن‌که آنان را دوست بدارید؛ و کسانی که آنان را دوست بدارند آنانند که ستمکارند.»^۱ پیامبر اکرم (ص) نیز مسلمانان را از روا داشتن ستم در حق غیرمسلمان برحذر داشته و می‌فرماید: «کسی که در حق ذمی ستم روا دارد و یا او را به انجام کاری فراتر از توانش مکلف کند، من طرف دعوی او خواهم بود.» (العابد، ۱۳۸۶، ۱۱)

هم‌چنین تاریخ اسلام سرشار است از داستان‌هایی که در آن شاهد انسانی‌ترین رفتارها نسبت به اقلیت‌های غیرمسلمان هستیم. (برای مشاهده‌ی دیدگاه مخالف به کتاب دو قرن سکوت دکتر عبدالحسین زرین‌کوب مراجعه کنید)؛ برای نمونه هنگامی که خلیفه‌ی دوم پیرمردی غیرمسلمان را در حال گدایی مشاهده کرد و علت آن را جویا شد و دریافت که وی این کار را به دلیل فقر و نیازمندی شدید انجام می‌دهد، او را نزد خازن بیت‌المال برد و به خازن بیت‌المال دستور داد که از بیت‌المال برای او و امثال او براساس منزلت آنان، مقدار پولی که زندگی‌شان را تأمین کند در نظر بگیرد، و در این باره گفت که: «انصاف نیست که ما در جوانی از وی مالیات (جزیه) می‌گرفتیم و در هنگام پیری و افتادگی، ایشان را رها کنیم.» (قرضاوی، ۱۳۸۲، ۳۶)

همین برخورد سرشار از عطف و انصاف است که نویسندگان غیرمسلمان را واداشته که در کتاب‌های خود، زبان به نیکی گفتن از اسلام بگشایند، مثلاً سرتوماس آرنولد، شرق‌شناس انگلیسی می‌گوید:

^۱ سوره ممتحنه آه ۸ و ۹

هیچ کوشش برنامه‌ریزی شده‌ای برای اجبار غیرمسلمانان به پذیرش اسلام یا فشاری سازمان‌یافته با هدف ریشه‌کنی کیش مسیحیت سراغ نداریم. اگر خلفا، اجرای یکی از طرح‌های فوق را برمی‌گزیدند، بی‌گمان به همان سادگی که فردیناند و ایزابلا دین اسلام را از اسپانیا راندند یا به همان سادگی که لویی چهاردهم در فرانسه مذهب پروتستان را به عنوان مذهب غیرقانونی اعلام کرد و پیروان آن را به کیفر دادن تهدید کرد و نیز به همان سادگی که یهودیان به مدت سیصد و پنجاه سال از انگلیس تبعید بودند، مسیحیت را از ریشه برمی‌کنند. (العابد، ۱۳۸۶، ۴۶ و ۴۷)

جامعه‌ی ایرانی نیز ترکیبی از شهروندانی با مذاهب و نژادهای مختلف است؛ که تحت حاکمیت کشور قرار دارند و به تبع آن ایران، کشوری اسلامی است، چه در قانون اساسی و چه در قوانین موضوعه، شاهد وجود احکامی در حمایت از غیرمسلمانان و احترام به عقاید آنان هستیم، مثلاً اصل سیزدهم قانون اساسی^۱، برخی از اقلیت‌های دینی را در انجام مراسمات دینی آزاد گذارده و یا تبصره‌ی ماده‌ی ۱۷۴ قانون مجازات اسلامی، در راستای احترام به عقاید غیرمسلمانان که شرب مسکر را حرام نمی‌دانند، غیرمسلمان را تنها در صورت تظاهر به این عمل مستوجب کیفر حد می‌داند. با این وجود ما چه در قانون اساسی و چه در سایر قوانین، شاهد وجود احکامی در جهت کاملاً ناهماهنگ با اصل برابری شهروندان هستیم که در جهت برتری دادن شهروندان مسلمان در برابر غیرمسلمان است، مثلاً اصل دوازدهم قانون اساسی با به رسمیت شناختن اسلام و جعفری اثنی‌عشری به عنوان دین و مذهب رسمی، حقوق بیشتری برای پیروان اسلام و به طور اخص شیعه‌ی جعفری نسبت به سایر شهروندان شده‌است و یا ماده‌ی ۱۴۶ قانون مجازات اسلامی، حد قذف را تنها زمانی ثابت می‌داند که قذف شونده مسلمان باشد و یا تبصره‌ی سوم ماده ۱۹۵ همان قانون، مقرر می‌دارد: در صورتی که مسلمان از کافر ربا دریافت دارد، مشمول حکم کلی ممنوعیت ربا نیست و در نتیجه قابل مجازات نخواهد بود و هم چنین در ماده ۲۰۷ قانون مجازات اسلامی با محدود نمودن موارد قصاص به جایی که مسلمانی مقتول واقع شود، باز هم بر تمایز شهروندان برحسب دین و آیین‌شان تأکید کرده‌است. یکی از جنبه‌های مهم مسئله‌ی اقلیت‌های غیرمسلمان ساکن در کشور ایران، تعهد دولت اسلامی در قبال حفاظت از جان آن‌هاست. دولت اسلامی با دادن تابعیت به اشخاص غیرمسلمان در قبال آن‌ها، تعهداتی را بر عهده می‌گیرند که مهم‌ترین‌شان تأمین امنیت جانی است. نحوه‌ی تأمین این

^۱ رسمیت اقلیت‌ها

ایرانیان زرتشتی، کلیمی و مسیحی تنها اقلیتهای دینی شناخته می‌شوند که در حدود قانون در انجام مراسم دینی خود آزادند و در احوال شخصیه و تعلیمات دینی بر طبق آیین خود عمل می‌کنند.

تعهد و به تبع آن مجازات در نظر گرفته شده برای تعرض به جان غیرمسلمانان، موضوع اصلی این پایان نامه است که در جهات مختلف آن، اطلاعاتی گردآوری شده و در دو فصل ارائه گردیده است که در ادامه به بررسی آن می پردازیم.

۱- بیان مسأله

در حقوق کشورمان به مواردی برمی خوریم که پیش از اسلام وجود داشته و با آمدن اسلام هم به حیات خود ادامه داده و به اصطلاح مورد امضای شارع قرار گرفته است؛ که از جمله آن موارد، مجازات مسلمانی است که فرد غیراهل کتابی را به قتل رساند؛ بنابراین نابرابری ها، با وجود این که حقوق و قانون ما، تابعی از مقررات مذهبی است، چگونه می توان باعث تعیین مجازات برابر غیرمسلمان با مسلمان در میان نهادها و تأسیسات حقوقی شد؟ آیا می توان گفت که چون خداوند نفس انسان را محترم شمرده است پس لفظ انسان را به صورت کلی در نظر بگیریم و برای خون غیرمسلمان غیرذمی هم ارزش و احترام قائل شویم؟ از سوی دیگر قانون گذار ما در این مورد ساکت است؛ بنابراین باید به فتاوی معتبر فقهی مراجعه کنیم، که باز میان فتاوا نظر اکثریت بر عدم قصاص در قتل غیرمسلمان است؛ لذا در مقام اجرا، وکلا و قضات و حقوق دانان چاره ای جز لحاظ کردن کلام فقها ندارند. در حال حاضر باید با عنایت به قوانین بین المللی حاکم و با توجه به کلام عده ای از فقها که براساس مقتضیات زمانی قائل به قصاص مسلمان در برابر غیرمسلمان می باشند؛ خون غیرمسلمان را محترم بشماریم و این امر مهم را به عنوان قانون درآورده تا در محاکم قابل اجرا باشد.

۲- سابقه و پیشینه

علی رغم اهمیت این موضوع، باید گفت که تاکنون درباره ی آن در فقه و قانون راه کاری ارائه نشده است. در هر حال برخی علما به بررسی دیه ی اهل کتاب پرداخته اند، لیکن پیرامون قتل غیراهل کتاب و مجازات قاتل با توجه به تشتت آرای موجود امکان به دست آوردن فتوای معتبر و مشهور کار آسانی نیست و نمی توان به سهولت به نظر واحدی در این زمینه رسید.

در این رابطه نظرات گوناگونی ارائه شده است که به بیان پاره ای از آن ها می پردازیم:

- آیت‌الله خوئی (بی‌تا، ۵۳) بیان می‌کند که در قتل غیراهل ذمه دیه ثابت نمی‌شود، همان‌طور که قصاص نیز ثابت نیست و در این امر اختلافی بین فقها وجود ندارد. علت این است که نفس این دسته از کفار محترم نبوده و خونشان هدر است و به عبارتی مهدورالدم هستند.
 - محقق حلی (۱۳۷۲، ۳۸) می‌فرماید که کفار غیراهل ذمه، دیه ندارند؛ چه طرف معاهده‌ی مسلمانان باشند و چه طرف جنگ و چه دعوت اسلام به ایشان رسیده باشد و چه نرسیده باشد.
 - شیخ طوسی (۱۹۹۲، ۴۲) در کتاب المبسوط فی فقه امامیه، خون کسانی که بین ما و آنان هیچ پیمانی نیست، هر دینی که داشته باشند و به هر آیینی که تمسک ورزند مباح می‌داند.
 - ولی کلام عده‌ای از فقها هم‌چون ابوحنیفه، ابویوسف، سفیان‌ثوری و حسن بن صالح این‌گونه است: دیه‌ی کافر مثل دیه‌ی مسلمان است و یهودی و مجوسی و ذمی و معاهد یکسان هستند؛ مالک هم در مورد برابری دیه‌ی مسلمان و اهل کتاب، نظر موافق دارد با این تفاوت که بین اهل کتاب و دیگر کفار فرق قائل است. (الخصاص، بی‌تا، ۴۵۱)
- در مورد قتل غیراهل کتاب، تنها می‌توان دیدگاه آیت‌الله صانعی را نسبت به دیگر نظرات متفاوت دانست که به نظر می‌رسد ایشان در این مورد قائل به قصاصند.

۳- ضرورت انجام تحقیق

موضوع قتل غیرمسلمان در فقه اسلامی چندان مورد توجه و عنایت فقها واقع نشده و اهمیت آن آشکار نشده است و این در حالی است که مرافعه و اختلاط طبیعی بخشی از مسلمانان ایران با اقلیت‌های دینی در ایران و سایر کشورهای جهان و ضرورت ارتباط‌های اجتماعی و گسترش روزافزون روابط جمهوری اسلامی ایران با جوامع بشری و حضور بیش از پیش کارگزاران و مأموران سایر کشورها در ایران اجتناب‌ناپذیر است. از این‌رو بر حقوق‌دانان معتقد و دلسوز ایران اسلامی، فرض است تا با استفاده از منابع غنی فقهی و با جدیت تمام، به رفع نواقص موجود اهتمام ورزند؛ بنابراین تدوین قوانینی جدید پیرامون قتل غیراهل کتاب ضرورت تحقیقی مستقل در این زمینه را آشکار می‌سازد.

۴- سوالات

- آیا برای قتل کفاری که به عنوان توریست یا پناهنده‌ی سیاسی وارد کشور شده‌اند اعم از آن‌که ورود آن‌ها قانونی بوده یا غیرقانونی، مجازاتی مقرر شده‌است یا خیر؟
- چنان‌چه کافر ذمی یا مستأمن، کافر حربی را عمداً به قتل برساند، قاتل مجازات می‌شود یا خیر؟ در صورت مثبت بودن جواب، چه مجازاتی؟
- آیا با لحاظ کردن مسائل سیاسی و بین‌المللی می‌توان در احکام فقهی اولیه‌ی مربوط به قتل غیراهل کتاب تجدید نظر کرد؟
- آیا در فقه اسلامی و قانون ایران، تعریف دقیقی از غیراهل کتاب ارائه شده‌است؟

۵- فرضیات

- در فقه و قانون مجازات اسلامی برای به قتل رسیدن کفاری که به هر عنوان وارد کشور شده‌اند مجازاتی در نظر گرفته نشده‌است.
- در صورتی که یکی از اقلیت‌های رسمی شناخته شده در قانون اساسی توسط غیراهل کتاب به قتل برسد مجازات قاتل پرداخت دیه به اولیای دم می‌باشد.
- با لحاظ کردن مسائل سیاسی و بین‌المللی می‌توان در احکام فقهی اولیه‌ی مربوط به قتل غیراهل کتاب تجدید نظر کرد.
- در قانون جمهوری اسلامی ایران و در فتاوی‌ی معتبر فقهی تعریف دقیقی از غیراهل کتاب ارائه نگردیده‌است.

۶- هدفها و کاربردهای تحقیق

پرداخت جدی و صحیح به موضوع قتل غیراهل کتاب و تعیین حدود و قلمرو آن و ارائه‌ی نظر مناسب در این باب از مسائل کاربردی و حساس در فقه و حقوق اسلامی است که برای وضع قانون جدید در زمینه‌ی مجازات قاتل مسلمانی که مرتکب قتل غیراهل کتاب شده باشد کاربرد داشته و هم‌چنین توجه بیشتر فقها و قانون‌گذاران محترم برای تطبیق قوانین اسلامی با شرایط زمانی و مکانی

را جلب می نماید و تا زمان سکوت قانون در این خصوص، قضات محاکم می توانند به ماده‌ی ۶۱۲ قانون مجازات اسلامی استناد کرده که بیان می دارد: «هرکس مرتکب قتل عمد شود و ... یا به هر علت قصاص نشود ... دادگاه مرتکب را به حبس از سه تا ده سال محکوم می کند.» بنابراین در این گونه موارد مجازات را اعمال کنند؛ لذا دست آوردهای این پژوهش می تواند مورد استفاده‌ی مقنن، اساتید، دانشجویان و محققین حقوق قرارگیرد.

۷- روش‌ها و نحوه انجام تحقیق و به دست آوردن نتیجه

نوع تحقیق انجام شده کاربردی می باشد و روش تحقیق توصیفی - تحلیلی است که با استفاده از منابع اسنادی و کتابخانه‌ای و اینترنتی و مراجعه به قوانین، انجام شده است و براساس مطالب جمع آوری شده، نتیجه گیری به صورت کلی ارائه می شود.

۸- ساماندهی تحقیق

با توجه به تغییرات سریع و روزافزون دنیای امروز به نظر می رسد پاره‌ای از مسائل جدید از دید موشکافانه فقه و نگاه فقیهانه دور مانده است. یکی از این مسائل بحث مجازات قتل غیرمسلمان به طور عام و قتل غیراهل کتاب به طور خاص است. این مسأله که ریشه در مناسبات روزمره دارد می تواند حتی حکومت اسلامی را تحت الشعاع قرار دهد. تحقیق حاضر به بررسی قتل غیراهل کتاب می پردازد که به دو فصل کلی تقسیم نموده ام عمده‌ی مباحث فصل اول در مورد مقوله‌ی کفر در اسلام و بحث راجع به کافر و اقسام آن است؛ پس از آن به تبیین انواع قتل در قانون و فقه پرداخته، سپس به بررسی مجزای انواع قتل غیرمسلمان در قانون و فقه اسلامی و نیز به بیان دیدگاه فقها و حقوق دانان پرداخته ام و در انتها به تبیین مجازات‌های قصاص و دیه هم در فقه و هم در قانون مجازات اسلامی و پاره‌ای از مواد جدید در لایحه پرداخته و نظرات مختلف پیرامون مجازات قتل کافر بیان می شود. در ضمن بحث مربوط به دیه، نمودهای دیه در یهود و نصاری و دیه‌ی غیرمسلمان ذمی و دیه‌ی غیرمسلمان غیرذمی، دیه‌ی ولدالزنا و جنایت بر زن ذمی باردار مورد بررسی قرار گرفته است و در آخر به بیان مرتد و جاهلین قاصر و کافرین حربی و اعمال مجازات دیه برای این دسته از کفار می پردازیم.

فصل اول - مقوله‌ی کفر در اسلام

برای بررسی یک مسأله در وهله‌ی اول آشنایی کامل با مفاهیم، تعاریف و هم‌چنین پیشینه‌ی تاریخی آن ضروری به نظر می‌رسد.

اسلام همانند سایر مکاتب و مذاهب موجود در جهان برای پیروان خود قوانین و دستورات ویژه‌ای را طرح کرده و محدودیت‌ها و ارزش‌هایی را در میانشان معتبر شمرده‌است. که این ضوابط در ارتباط با غیرمسلمانان و کفار حکم دیگری پیدا می‌کند. به‌عنوان نمونه از نظر فردی و اجتماعی محدودیت‌هایی را در معاشرت و مباشرت با کفار بیان نموده‌است که از جمله‌ی آن، ممنوعیت ازدواج با آنان، زن دادن و زن گرفتن، محرومیت کافر از ارث مسلمان، اگرچه تنها وارث باشد، حق احترام نداشتن کافر از جهت تدفین و تکفین، نبودن حق قصاص برای کافر و ده‌ها قانون و دستور در این رابطه در اسلام داریم که ما را ناگزیر به بحث در این‌باره و شناخت مرز فقهی اسلام و کفر می‌کند. در جهان، جوامعی هستند که حکم جوامع مسلمان را دارد؛ بنابراین تبیین زوایای بینش اعتقادی اسلام، که روشنگر معنی دقیق آن باشد ضروری به نظر می‌رسد، لذا باید مشخص شود که مقصود از کافر و مسلمان که در این مسائل به آن تکیه شده چیست؟ به چه کسی مسلمان گفته می‌شود؟ آیا پای‌بندی به ظواهر اسلام برای اجرای احکام اسلامی کافی است و یا در خروج از کفر به ظواهر بسنده می‌شود؟ آیا هر غیرمسلمانی کافر است؟ خواه با توجه به حقانیت اسلام و از روی عناد به انکار برخاسته باشد و یا حتی کسی که ندای اسلام به‌گوشش نرسیده و اگر هم رسیده باشد؛ اسلام وارونه‌ای بوده‌است که جاذبه برای بررسی و تحقیق پیرامون آن را نداشته‌است. یا بین کسانی که از روی توجه از اسلام رو پرتافته‌اند و بین کسانی که اسلام به